

Зміст

Розділ 1. ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ ТА ЗАВДАННЯ НАУКИ “ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН” (ТМВ)	8
1.1. Міжнародні відносини як предмет дослідження окремих наук	8
1.2. Об’єкт і предмет теорії міжнародних відносин	10
1.3. Теорія міжнародних відносин як теоретична галузь знань	13
1.4. Функції теоретичного узагальнення теорії міжнародних відносин та її особливості	15
 Розділ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ТЕОРІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І ОСНОВНІ МЕТОДИ ТЕОРЕТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	19
2.1. Роль прикладного аналізу міжнародних відносин у системі сучасних наукових знань	19
2.2. Методологічні принципи теорії міжнародних відносин та класифікація основних методів теоретичних досліджень	22
2.2.1. Неформальні методи	26
2.2.2. Формальні методи	27
2.3. Методи аналізу ситуації	31
2.3.1. Спостереження	31
2.3.2. Вивчення документів	32
2.3.3. Порівняння	33
2.4. Прогностичні методи	33
2.4.1. Дельфійський метод	33
2.4.2. Побудова сценаріїв	34
2.5. Базові методики прикладного аналізу міжнародних відносин (експлікативні, пояснювальні методи)	35
2.5.1. Контент-аналіз	35
2.5.2. Івент-аналіз	36
2.5.3. Когнітивне картування	37
2.5.4. Експеримент	39
2.6. Роль математичних засобів у прикладному вивченні міжнародних відносин	40
2.6.1. Квантифікація і формалізація змістовних моделей міжнародних ситуацій та процесів	41
2.6.2. Динамічні моделі як засіб описування поведінки суб’єктів міжнародних відносин у часі	44
2.6.3. Використання обчислювальної техніки при аналізі міжнародних ситуацій і процесів	45

2.7. Вивчення міжнародних відносин з позицій прикладного моделювання	47
2.8. Системний підхід	48

Розділ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН. ЇХ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ 52

3.1. Міжнародні відносини в історії соціально-політичної думки	52
3.2. Історичні етапи становлення теорії міжнародних відносин	57
3.2.1. Християнсько-нормативний напрямок теоретичних досліджень у сфері міжнародних відносин	59
3.2.2. Християнсько-позитивістський напрямок теоретичних досліджень у сфері міжнародних відносин	61
3.2.3. Атеїстично-марксистський напрямок теоретичних досліджень у сфері міжнародних відносин	68
3.3. Основні школи та напрямки в теорії міжнародних відносин: класичні і сучасні	70
3.3.1. Класифікація теорій міжнародних відносин	70
3.3.2. Канонічні парадигми в теорії міжнародних відносин	71
3.3.3. Ліберально-ідеалістична парадигма	72
3.3.4. Парадигма політичного реалізму	74
3.3.5. Марксистсько-ленінська парадигма	76
3.3.6. Модернізм	78
3.3.7. Транснаціоналізм, теорії інтеграції та взаємності	80
3.3.8. Неореалізм	82
3.3.9. Неолібералізм	84
3.3.10. Неомарксизм	86

Розділ 4. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ЯК ЗАГАЛЬНОСУСПІЛЬНИЙ ФЕНОМЕН 91

4.1. Загальна концепція міжнародних відносин як окремої форми суспільних відносин всього людства	91
4.1.1. Основні теоретичні поняття міжнародних відносин	91
4.1.2. Теоретичні дослідження міжнародних відносин як явища в епоху Античності, Середньовіччя та Нового часу	92
4.1.3. Сучасні концепції міжнародних відносин. Зміст поняття “міжнародні відносини” і його якісні характеристики	95
4.2. Природа сучасних міжнародних відносин та тенденція їх розвитку	98
4.2.1. Інтернаціоналізація і глобалізація як явище сучасного міжнародного життя	98
4.2.2. Особливості сучасних міжнародних відносин	101

4.2.3. Наслідки впливу сучасної техносфери на розвиток міжнародних відносин	104
4.3. Типологія міжнародних відносин	108

Розділ 5. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ І СВІТОВИЙ РОЗВИТОК 112

5.1. Зміст поняття “світовий розвиток”	112
5.1.1. Зміст поняття “розвиток”	112
5.1.2. Зміст понять “розвиток суб’єктів міжнародних відносин”, “системи міжнародних відносин” і “розвиток суспільства”	114
5.1.3. Зміст поняття “світовий розвиток” у концепціях представників різноманітних шкіл і напрямків у ТМВ	116
5.2. Глобалізація як одна із провідних тенденцій світового розвитку	125
5.2.1. Зміст поняття „глобалізація”	125
5.2.2. Міжнародні відносини і тенденції світового розвитку в контексті історичного процесу	130
5.3. Сучасні тенденції світового розвитку в контексті глобалізації	133

Розділ 6. ЗАКОНОМІРНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН 141

6.1. Закони і закономірності міжнародних відносин та їх особливості	141
6.1.1. Характер законів у сфері природничих і соціально-гуманітарних наук	141
6.1.2. Закони у сфері міжнародних відносин і їх особливості	142
6.2. Зміст закономірностей міжнародних відносин	146
6.2.1. Зміст закономірностей в рамках державно-центристської парадигми міжнародних відносин	148
6.3. Універсальні закономірності міжнародних відносин	151

Розділ 7. СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН 155

7.1. Зміст основних понять системної теорії	155
7.2. Особливості та основні напрямки системного підходу в аналізі міжнародних відносин	156
7.3. Типи і структури міжнародних систем	161
7.4. Закони функціонування й трансформації міжнародних систем	165

Розділ 8. СЕРЕДОВИЩЕ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН 171

8.1. Зміст поняття “Середовище” та його особливості	171
8.2. Особливості соціального середовища	173
8.3. Позасоціальне середовище	177

Розділ 9. СУБ'ЄКТИ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ	181
9.1. Поняття та сутність суб'єкта міжнародних відносин	181
9.1.1. Вплив тенденцій світового розвитку на процес формування учасників міжнародних відносин	181
9.1.2. Зміст понять “учасник міжнародних відносин”, “міжнародний актор”, “суб'єкт міжнародних відносин”	182
9.2. Держава як суб'єкт світової політики і міжнародних відносин	190
9.2.1. Становлення держави як “суб'єкта” в процесі історичного розвитку	190
9.2.2. Реалізація принципу національно-державного суверенітету у сфері міжнародних відносин	194
9.2.3. Держава як суб'єкт міжнародних відносин в умовах глобалізації	197
9.3. Недержавні учасники міжнародних відносин	199
9.3.1. Міжнародні міжурядові організації	201
9.3.2. Сутність і види міжнародних неурядових організацій	205
 Розділ 10. ЦІЛІ ТА ЗАСОБИ СУБ'ЄКТІВ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ..	210
10.1. Зміст понять “потреби”, “цілі” та “інтереси” суб'єктів міжнародних відносин	210
10.1.1. Зміст поняття “потреби”	210
10.1.2. Зміст поняття “цілі”	213
10.1.3. Зміст поняття “інтерес”	216
10.2. Засоби і стратегії учасників міжнародних відносин	219
10.2.1. Зміст поняття “засоби”	219
10.2.2. Зміст поняття “стратегія”	221
10.2.3. Типологія стратегій суб'єктів міжнародних відносин	222
10.2.4. Взаємозв'язок стратегії і дипломатії	224
10.3. Сила у міжнародних відносинах	226
10.3.1. Зміст поняття “сила” та “могутність”	226
10.3.2. Засоби силової політики у міжнародних відносинах	231
 Розділ 11. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА МОРАЛЬНІ ВИМІРИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	238
11.1. Взаємодія права і моралі у міжнародних відносинах	238
11.2. Особливості регулятивної ролі міжнародного права	242
11.2.1. Зміст поняття “міжнародне право”	242
11.2.2. Історичні форми міжнародного права	244
11.2.3. Сучасне міжнародне право та його принципи	245
11.2.4. Регулятивна роль міжнародного права	248
11.3. Дієвість моральних норм у міжнародних відносинах	251

11.3.1. Головні вимоги міжнародної моралі	252
11.3.2. Регулююча функція моралі у міжнародних відносинах	254
11.3.3. Міжнародна мораль і світовий соціальний прогрес	256

Розділ 12. МІЖНАРОДНИЙ КОНФЛІКТ 261

12.1. Зміст поняття “міжнародний конфлікт”	263
12.1.1. Зміст понять “суперечність-конфліктність-конфлікт”	263
12.1.2. Зміст понять “міжнародний конфлікт” і “міжнародна криза” ..	265
12.2. Класифікація міжнародних конфліктів за типами	267
12.2.1. Критерії класифікацій міжнародних конфліктів	267
12.2.2. Характеристика основних типів міжнародних конфліктів	269
12.3. Міжнародний конфлікт як відносно самостійне явище в системі міжнародних відносин	277
12.3.1. Зміст і структура міжнародного конфлікту	277
12.3.2. Фази розвитку міжнародного конфлікту	279

Розділ 13. ЗМІСТ І ФОРМИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА .. 283

13.1. Зміст поняття “міжнародне співробітництво” і “міжнародна інтеграція”	284
13.2. Співробітництво та інтеграційні процеси	287
13.2.1. Типи міжнародного співробітництва	287
13.2.2. Інтеграційні процеси та їх рівні	289
13.3. Теоретичні моделі міжнародного співробітництва та міжнародної інтеграції	294
13.3.1. Теоретичні моделі міжнародного співробітництва	294
13.3.2. Теоретичні моделі міжнародної інтеграції	302

Розділ 14. МІЖНАРОДНИЙ ПОРЯДОК 309

14.1. Зміст поняття міжнародний порядок	311
14.2. Історичні типи міжнародного порядку в рамках Вестфальської системи міжнародних відносин	314
14.2.1. Історичні типи міжнародного порядку в 1648-1945 рр.	314
14.2.2. Міжнародний порядок періоду “холодної війни” (1945-1990 рр.)	319
14.3. Формування сучасного глобального світового порядку	322
14.3.1. Становлення нового світового порядку в умовах глобалізації	322
14.3.2. Формування нової Поствестфальської системи міжнародних відносин, як закономірний процес становлення світового порядку ..	325
14.3.3. Контури нового світового порядку на початку XXI століття ...	328

Тести для самоконтролю знань 333